

Indicadors de paisatge

Paisatgisme

El novembre passat es va celebrar, a Barcelona, el seminari internacional 'Indicadors de paisatge. Reptes i perspectives', organitzat per l'Observatori del Paisatge de Catalunya amb l'objectiu de generar un debat a l'entorn d'aquest tema des de diferents perspectives disciplinàries. En aquest número de 'B verda' oferim un resum de la ponència dedicada als indicadors de paisatge a Catalunya.

Els darrers decennis, el ritme de degradació dels paisatges catalans ha estat intens. La dispersió de l'espai construït i, molt especialment, la urbanització difusa han provocat una fragmentació territorial i paisatgística preocupant. Tot plegat ha generat uns paisatges mediocres, dominats cada cop més per l'homogeneïtzació i la banalització. Per sort, però, el paisatge és, cada cop més, un tema d'interès general. De manera lenta i discreta comença a fer forat la idea –encerta-

da– que un entorn atractiu, afable i harmoniós genera una agradable sensació de benestar, que augmenta notablement la qualitat de vida dels ciutadans. Les noves polítiques de paisatge endegades a Catalunya i a molts països europeus necessiten indicadors que permetin seguir periòdicament l'estat i l'evolució dels paisatges i la satisfacció de la població amb el seu paisatge, així com l'efectivitat de les iniciatives públiques i privades per millorar-los. El debat sobre quins han de

Filera arbrada a l'Estany (Bages)

Parc Fluvial del Besòs

Les noves polítiques de paisatge necessiten indicadors que permetin seguir periòdicament l'estat i l'evolució dels paisatges

El paisatge és concebut en els indicadors com la projecció d'una societat en un espai determinat des d'una dimensió material, espiritual i simbòlica

ser aquests indicadors de paisatge és avui ben viu arreu del món, però encara no està resolt. La transversalitat del concepte de paisatge, que engloba les dimensions naturals i culturals; la dimensió perceptiva individual i social, i la relativa novetat del paisatge com a objecte de la planificació territorial i urbanística són alguns dels factors que el fan complex. Actualment, la majoria d'indicadors de paisatge tenen, en la seva gènesi, els indicadors de biodiversitat i de desenvolupament sostenible, i, en termes generals, i deixant de banda alguna excepció, tenen un caràcter marcadament parcial, ambiental, no suficientment paisatgístic.

DEU INDICADORS

Els indicadors elaborats per l'Observatori del Paisatge de Catalunya parteixen d'una visió integrada del paisatge, en què els components naturals i culturals es prenen conjuntament, mai per separat, tot recollint l'esperit del Conveni Europeu del Paisatge. Així, el paisatge és concebut com un producte social, la projecció cultural d'una societat en un espai determinat des d'una dimensió material, espiritual i simbòlica. Ara bé, cal partir de la base que no tots els paisatges tenen el mateix significat per a tothom i, d'altra banda, a cada paisatge se li poden atribuir diferents valors i en graus diferents, segons l'agent o individu que el percep, i fins i tot poden ser contradictoris. Per tant, una avaluació rigorosa del paisatge ha d'incloure necessàriament la dimensió intangible, tot i la complexitat que aquests aspecte comporta. Això és exactament el que pretenen els indicadors de paisatge presentats per l'Observatori del Paisatge de Catalunya en el seminari al qual hem fet referència més amunt. En total s'han definit deu indicadors que constitueixen una proposta bàsica per a Catalunya, necessàriament genèrica, atesa l'elevadíssima diversitat paisatgística del nostre país.

Transformació del paisatge: anàlisi del canvi en les característiques naturals o culturals del paisatge que modifica els seus valors o la seva aparença.

Evolució de la diversitat paisatgística: evolució de la riquesa en configuracions paisatgístiques.

Fragmentació paisatgística: resultat d'un procés de trencament i esmicolament de la continuïtat d'un paisatge i la seva coherència.

Valor econòmic del paisatge: capacitat d'un paisatge per convertir els seus elements en recursos productius de diferent vàlua econòmica.

Coneixement del paisatge: grau de reconeixement i d'interacció amb el paisatge que experimenta una població determinada.

Satisfacció paisatgística: grau d'aconentament o descontentament de la població que viu en un determinat àmbit territorial amb el seu paisatge.

Sociabilitat paisatgística: permet calibrar les relacions socials en el seu sentit ampli vinculades al paisatge i generades pel paisatge.

Paisatge i comunicació: apropament a la dimensió comunicativa del paisatge.

Aplicació dels instruments de la Llei de paisatge: l'indicador posa l'èmfasi en el grau de compliment d'instruments tals com els catàlegs de paisatge o les directrius de paisatge i, per tant, de la seva contribució real a les polítiques públiques de conservació, gestió i ordenació del paisatge.

Actuació pública i privada en la conservació: seguiment de les polítiques públiques i de les actuacions privades en l'àmbit de la conservació, gestió i ordenació del paisatge.

Amb aquests indicadors, l'Observatori del Paisatge de Catalunya vol donar un sentit nou i un significat únic als indicadors de paisatge, d'acord amb la nova cultura del paisatge i del territori que s'observa en l'anàlisi del paisatge a tot Europa, amb una importància creixent de les dimensions perceptives i socials.

Joan Nogué, director
Pere Sala, coordinador tècnic
Observatori del Paisatge de Catalunya